

Asia: Pyhännän Pyöriännevan tuulivoimapuiston yleiskaavan valmisteluaineisto

Pyhännän kunta
pyhannankunta@pyhanta.fi

Lausunto

1 Johdanto

Winda Energy Oy suunnittelee 24 voimalan Pyöriännevan tuulivoimapuistoa Pyhännän kunnan koillisosaan. Hankealue rajautuu itäpuolella tuotannossa olevaan Piiparinmäen tuulivoimapuistoon. Suunniteltujen voimaloiden kokonaiskorkeus on enintään 300 m ja hankealueen pinta-ala on n. 2 025 ha. Hanke koostuu tuulivoimapuiston alueesta ja tarkasteltavista sähkönsiirtoreiteistä. Tämä lausunto on samansisältöinen kuin hankkeen YVA-selostuksesta annettu lausunto.

2 Lausunto

Pyydettyä lausuntonaan Luonnonvarakeskus esittää seuraavan.

Lausunnossaan Luke keskittyy Metsästyslaissa (28.6.1993/615) 5 § (13.7.2018/555) lueteltuihin riistalajeihin.

Luke näkee metsäpeuran osalta vaikutusten arvioinnin selostuksessa puutteellisena. On tärkeää huomioida, että lisääntyville naaraille on korkealaatuista ravintoa vasanhoitojakson aikana tarjolla nimenomaan soilla ja niiden reunoilla, joten on tärkeää suojata metsäpeuran käyttämät Natura-alueet tuulivoiman mahdollisilta häiriövaikutuksilta. Räkän osalta Luke huomauttaa, että se tulee keskikesällä reilusti jälkeen vasanhoitojakson ja räkkäsuojaa metsäpeuralle tarjoavat mm. avoimet suot. Lisäksi Luke näkee, että vaikutusten arviointiin, olemassa olevaan kirjallisuuteen (esim. esim. <https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2022/12/Keski-Suomen-2040-kaavaehdotukseen-ehdolla-olevien-tuulivoima-alueiden-vaikutukset-metsapeuraan.pdf>) ja metsäpeuran lisääntymiseen olisi syytä perehtyä paremmin kuin selostuksessa on tehty.

Yhteisvaikutukset nykyisten ja tulevien tuulivoimahankkeiden kanssa saattavat olla merkittäviä. Pohjois-Pohjanmaalla metsäpeuralla on kolme lisääntymisen ydinaluetta. Näistä Pyhännän ympäristö ja Oulujärven välinen alue muodostaa sen vanhimman ja merkittävimmän lisääntymisaluekokonaisuuden. Tämän runkona ovat alueen Natura-suot, joihin metsäpeura tullaan lisäämään suojeluperusteeksi tulevassa uusimmassa päivityksessä. Muita merkittäviä lisääntymisaluekokonaisuuksia ovat pohjoisemmat Tuulisuon ympäristö ja Oulujoen pohjoispuolinen Tolkansuo-Sarvisuo-Jerusalemien soiden ympäristöt. Oulujärven ja Pyhännän väliset Natura-alueet ovat metsäpeuran asuttamia ja suurin osa niistä jää tämän hetkisten suunnitelmien mukaan moniasteisen häiriövaikutuksen alle. Nykyiset tuulivoima-alueet on sijoitettu siten, että ne heikentävät Natura-alueiden luonnontilaisuutta ja arvoa (Luontodirektiivin mukaan tulee säilyttää riittävä määrä lajin elinympäristöjä, jotta kannan säilyminen voidaan turvata myös tulevaisuudessa).

Selostuksen mukaan hankkeen voimat näkyvät selkeästi pohjoiseen Törmäsenrimpi-Kolkannevan Natura-alueelle (etäisyys noin 1 km) ja ne voivat näkyä myös vähäisesti Kansanneva-Kurkineva-Muurainsuon Natura-alueelle (etäisyys noin 8 km). Näistä jälkimmäisessä metsäpeura on suojeluperusteena. On tärkeää huomioida myös se, että metsäpeuran levinneisyysalueella Natura-alueiden suojeluperusteisiin on tulossa tarkennuksia metsäpeuran osalta (Uusi päivitetty aineisto on odottamassa käsittelyä Lajitieto.fi tietokannassa: Julkaisematon Natura2000 alueiden päivitys – metsäpeura, (Lajitieto.fi). Törmäsenrimpi-Kolkannevan Natura-alue on metsäpeuran lisääntymisalue ja kuuluu näihin Natura-alueisiin, joiden suojeluperusteeksi metsäpeura on tulossa.

Suovaltaisten Natura-alueiden verkosto muodostaa elintärkeän rungon metsäpeuran lisääntymiselinympäristöille. Merkittävä määrä metsäpeuroista kuitenkin vasoo ja hoitaa vasaan myös Natura-alueiden ulkopuolella usein Natura-alueiden tuntumassa. Yksin Natura-alueiden verkosto ei pysty ylläpitämään elinkykyistä metsäpeurapopulaatiota, koska metsäpeuralle soveltuvat Natura-alueet ovat pienialaisia ja kaukana toisistaan. Natura-alueiden ympäristön erämaat ja Natura-alueiden väliset ekologiset yhteydet ovat siksi keskeisiä elinkykyisen metsäpeurakannan säilyttämisessä.

Metsäpeurakannan suojelun kannalta tärkeintä on varmistaa Pohjois-Pohjanmaalla sijaitsevien nykyisten kesäelin ympäristöjen ja niiden yhteyksien säilyminen huomioimalla tuulivoiman sijoittelussa lajin kesäaikaiset elinalueet, erityisesti Natura- ja luonnonsuojelualueilla. Lisäksi on erittäin tärkeää mahdollistaa metsäpeurojen kesäaikaisten elinalueiden vahvistuminen nykyisen vaellusreitien ympäristössä, jotta Suomenselän osakannan elinalueen yhtenäisyys ja eheys säilyy vähintään nykyisellään.

Lisäksi vaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida, että toiminnallisen luontokadon myötä elinympäristöön tulee monenlaisia lineaarirakenteita (mm. teitä ja sähkölinjoja), jotka muuttavat peto-saalisdynamikkaa. Pohjois-Amerikan metsäkaribualueilla sen on todettu olevan haitallista metsäpeuraa vastaavalle metsäkaribulle. Luke näkee, ettei uusia lineaarirakenteita tulisi rakentaa metsäpeuran keskeisille elinympäristöille ja esiintymisalueille.

Metsäpeuralle tärkeiden suo- ja metsävaltaisten Natura2000 -alueiden ja tuulivoiman väliin tulisi jättää n. 5 km suojavyöhyke (ks. Skarin ym. 2018 ja Tolvanen ym. 2023). Suo- ja metsävaltaisten Natura2000 alueiden sisälle tai läheisyyteen on vältettävä rakentamista teitä, sähkölinjoja tai muita infraa, koska ne heikentävät ko. alueen luontoarvoja erityisesti metsäpeuran näkökulmasta. Mitä enemmän alueella tai sen välittömässä läheisyydessä (5 km) säteellä on erilaisia lineaari- tai muita rakenteita, sitä enemmän luonnontilainen alue ja sen laatu metsäpeuran elinympäristönä heikkenee (esim. Wittmer ym. 2007, Whittington ym. 2011 ja anon. raportti 2022). Lisäksi tuulivoima-alueiden välillä tulisi jättää n. 10 km rakentamatonta aluetta. Luke näkee myös, että muiden tuulivoimahankkeiden yhteisvaikutuksina mahdollista Natura-alueisiin kohdistuvaa meluhäiriötä ei ole huomioitu riittävästi selostuksessa.

Hankealueella voi esiintyä kaikkia neljää suurpetoa. Viimeisimmän kanta-arvion mukaan hanke sijoittuu Vuolijoki-Marttisen reviirialueen itäreunalle ja hankkeen ulkoinen sähkönsiirto-reitti kulkisi reviirillä (Heikkinen ym. 2023). Selostuksessa kerrotaan, että toteutettujen luonto- ja linnustoselvitysten aikana tehtiin jälkihavaintoja ahmoista, ilveksistä ja susista.

YVA-selostuksen mukaan reviiritulkinnan sekä alueen vähäisten susihavaintojen perusteella voidaan hyvin suurella varmuudella todeta, että susireviirien ydinalueita ei sijoitu Pyöriännevan hankealueelle tai sen lähistölle. Luke huomauttaa, että havaintoja kertyy sieltä, missä ihmiset liikkuvat. Siten havaintojen kertyminen tietyltä alueelta tai niiden puuttuminen toiselta ei kerro siitä, missä sijaitsee pesäpaikka tai mahdolliset vaihtopesät. Lisäksi on syytä huomioida, että suden vaatimukset varsinaiselle pesäpaikalle ovat pienet ja sudelle sopivia pesäpaikkoja voi löytyä monenlaisilta alueilta. Tehtyjen havaintojen ja hankkeessa tehtyjen selvitysten perusteella ei voida poissulkea, etteikö hankealueelle sijoittuisi suurpetojen levähdys- ja pesimäalueita.

Selvityksissä havaittiin useita metsoja ja yksi merkittäväksi arvioitu kolmen metsokukon soidinpaikka. Selostuksessa arvioidaan hankkeesta koituvan vähäisiä vaikutuksia alueen metsäkanalinnuille. Metsäkanalintuihin kohdistuvista vaikutuksista Luke huomauttaa, että törmäysriskin lisäksi metsäkanalinnut saattavat välttää tuulivoimalaa ympäröivää aluetta tai käyttää sitä vähemmän lisääntymisaikana (soidinajan lisäksi myös poikasten kasvatukseen liittyvä habitaatinvalinta) lajista riippuen n. 500–600 m säteellä ja metson tapauksessa jopa yli 1000 m säteellä (mm. Coppes et al. 2020A). Saksassa, Ruotsissa ja Itävallassa tehdyssä tutkimuksessa ei ollut mitään viitteitä siitä, että metsot tottuisivat tuulivoimaan edes 8 vuoden aikana (Coppes et al. 2020B). Täten tuulivoimaloiden vaikutus metsäkanalintuihin ei välttämättä ulotu vain rakentamisen ajalle ja alueelle. Selostuksessa kerrotaan, että metson ja teeren soidinpaikat on huomioitu hankkeen suunnittelussa. Etäisyyksiä lähimpiin voimaloihin ei selostuksessa mainita. Mahdollisten vaikutusten lieventämiseksi tulisi esim. tornien rakenteissa käyttää huomioratkaisuja. Lisäksi on syytä ajoittaa rakentamistoimet lisääntymisajan ulkopuolelle.

Luke näkee puutteena, että hankealueen metsäkanalintuja on kartoitettu vain yhtenä vuonna. Useampana peräkkäisenä vuonna tehty soidinpaikkaselvitys antaisi paremman kuvan alueen merkityksestä kanalinnuille, kuin yksittäisenä keväänä tehty selvitys, sillä soidinten esiintyminen riippuu tällä syklisellä lajiryhmällä mm. alueen sen hetkisistä kanalintukannoista. Myös soidinten havaittavuus vaihtelee vuodesta toiseen esimerkiksi kevään edistymisestä ja sääoloista riippuen. Yhden vuoden aineisto on altis satunnaisvaihtelulle ja siten lisää epävarmuutta. Tällöin tulosten tulkinnessa ja johtopäätöksissä on syytä olla varovainen.

Luke huomauttaa myös, että tapauksissa, joissa elinympäristö muuttuu lajille käyttökelvottomaksi ja yksilöt siirtyvät muualle, lajin sisäinen kilpailu kiristyy. Alueen ulkopuolella voi näkyä lyhytaikainen immigraatiosta johtuva positiivinen vaikutus, mutta elinympäristön tuhoutuminen on populaatiotasolla vaikutukseltaan suoraan verrattavissa kantokyvyn pienenemiseen. Hieman pidemmällä, muutaman vuoden aikavälillä, voi olla yhdentekevää populaatiotasolla, siirtykö yksilöt muualle vai kuolivatko ne heti.

Voimaloiden etäisyys toisistaan on n. 500 m. Tässä on syytä huomioida se, että tuulivoimaloiden väliin jäävä alue saattaa olla kokonaisuudessaan häiriöaluetta, mikäli voimaloiden ja tuulivoima-alueiden väliin jäävä alue ei ole herkkien lajien häiriöetäisyyden osalta riittävä.

Yhtenäiset häiriöttömät luontoalueet ovat tärkeitä ihmistoimintaa karttaville lajeille kuten metsäpeura ja suurpedot. Hankealueen ympäristössä (20 km säteellä) on 14 eri vaiheessa olevaa tuulivoimahanketta. Useat näistä hankkeista rajautuvat toisiinsa ja muodostavat laajoja tuulivoimalakokonaisuuksia (kts. YVA-selostuksen s. 408, Kuva 188. Muut tuulivoimapuistot ja tuulivoimahankkeet 50 kilometrin etäisyydellä Pyöriännevan tuulivoimahankkeesta). Yhtenäinen tuulivoima-alue, joka koostuu Pyöriännevasta, Piiparinmäestä, Löytösuosta ja Kokkosuosta kattaa yli 100 voimalaa.

Selostuksessa hankkeen vaikutukset eläimistöön arvioidaan vähäisiksi. Luke huomauttaa, että tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. On tärkeää tiedostaa, että vaikutusten mitta saattaa poiketa näistä selostuksessa tehdyistä arvioista, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi. Siksi Luke huomauttaa, että vaikutusten osalta tehdyt johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä.

Seurantaohjelmassa ei ole huomioitu esim. metsäpeuraa ja metsäkanalintuja ja mahdollisia vaikutuksia näihin ollenkaan. Luke näkee, että seurantaa tulisi tehdä direktiivilajien kuten mm. metsäpeuran osalta, sillä ko. lajien elinympäristöön sijoittuu useita muitakin eri vaiheissa olevia tuulivoimahankkeita.

3 Lausunnon tiivistelmä

Metsäpeuran elinoloja vastaavissa olosuhteissa tehdyissä porotutkimuksissa on tuulivoimalla havaittu negatiivinen vaikutus erityisesti porojen lisääntymisaikana, jolloin rakennusaikaisen ja operatiivisen vaiheen vaikutus saattoi ulottua useiden kilometrien päähän. Tämänhetkisen parhaimman saatavilla olevan tieteellisen tiedon perusteella, Luke suosittelee tarkastelemaan tässä hankkeessa sellaisia vaihtoehtoja metsäpeuran osalta, joissa 5 km häiriöetäisyys tulee huomioiduksi. Luke näkee metsäpeuran osalta vaikutusten arvioinnin selostuksessa puutteellisenä. Selostuksessa hankkeen vaikutukset riistaeläimille arvioidaan pääasiassa vähäisiksi. Lisäksi arvioidaan lajien sopeutuvan tuulivoimaan rakennusvaiheen jälkeen. Luke näkee, että selostuksessa ei esitetä riittäviä perusteita tehtyjen johtopäätösten tueksi. Siksi Luke huomauttaa, että vaikutusten osalta johtopäätökset sisältävät riskin virhearvioinneille erityisesti pitkällä aikavälillä. Tuulivoiman vaikutuksista eläinlajistoomme on toistaiseksi vain vähän tietoa. Vaikutusten mitta saattaakin siten poiketa tästä selostuksessa annetusta arviosta, mikäli tuulivoiman vaikutukset ja mm. useiden alueella olevien tuulivoimapuistojen yhteisvaikutukset lajeille laajassa mittakaavassa osoittautuvat merkittävämmäksi.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 26.03.2024 klo 11:47:35.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen

Liitteet:

Tiedoksi: